

AZ EGYÉNI TEHETSÉG-TANÁCSADÁS PROTOKOLLJA

Bajor Péter
Dr. Balogh László
Dr. Dávid Imre
Páskuné dr. Kiss Judit

Tartalom

Előszó	3
Páskuné dr. Kiss Judit:	
A 3-5 órás tehetség-tanácsadás szakmai protokollja	5
Kiemelt szakirodalmi források	5
Szemléleti keretek	5
Formai keretek	6
Tanácsadási szintekhez kapcsolt feladatok/illetékességek a tehetség-tanácsadási protokollban	7
Az egyéni tanácsadási folyamat lépései	7
Dr. Balogh László – Dr. Dávid Imre:	
A tehetség-tanácsadási és -keresési folyamat javasolt szakmai eszköztára pedagógus és pszichológus szakemberek számára	10
1. Pedagógus-képzettségű szakemberek által használható tehetségkeresési módszerek	11
2. Pszichológus-képzettségű szakembereknek ajánlott tehetségkeresési módszerek	12
Melléklet	14
Irodalom	20
Kiadványok	21

**A munkaanyag kidolgozását az
EFOP-3.2.1-15-2016-00001 „Tehetségek Magyarországa Program”, illetve
a Nemzeti Tehetség Alap vonatkozó című pályázati források tették lehetővé.**

Előszó

Az elmúlt 6-8 évben igen jelentős változások mentek végbe a hazai tehetségfejlesztő munkában országos szinten. Eme folyamat fontos szereplője a Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége (továbbiakban: Matehetsz), melynek irányításával sikeresen zajlott le a Magyar Géniusz Program, valamint a Tehetséghidak Program. Nemrégiben pedig egy 2020-ig tartó új projekt indult: a Tehetségek Magyarország Program. Az említett programokban már eddig is hangsúlyos szerepet kapott a tanácsadói munka. Volt rövidebb idői egységet felölölő (10 óra) tanácsadói folyamat a projektekben, de akadt olyan is, amely összességében mintegy 50 óra idői ráfordítással volt hivatott segíteni a Budapesten, illetve Debrecenben (és környékén) kiválasztott tehetséges fiatalokat. Ezek a tanácsadói alprojektek rengeteg hasznos tapasztalattal szolgáltak a projektek szakmai stábjára számára, egyfajta jól átgondolt pilot tanulmányt jelentettek.

A tanácsadói folyamatban azonban „csak” néhány száz fiatal vehetett részt, számukra tudtunk segítséget nyújtani. A Tehetségek Magyarország Programban ezzel szemben több ezer fős részvételi indikátor a kitűzött cél, ami ilyen módon nagyságrendi változást jelent az előzményekhez képest. Egy országos lefedettségű tehetség-tanácsadói hálózatot kell kiépíteni, amely több száz pedagógus és pszichológus szakember bevonását igényli a több ezer fiatal segítéséhez. Természetesen mindenképp szükséges, hogy a sok szakember bizonyos szakmai minimumokban közös álláspontot képviseljen a tanácsadói folyamat relatíve egységes irányítása és mindennapi gyakorlata céljából.

Jelen kiadványunk ennek a közös szemléletmódnak a kialakításában hivatott segíteni.

Az anyag három – csupán didaktikai szempontból elkülöníthető – egységből épül fel. Az első elem egy tehetség-tanácsadói protokoll bő vázlatát jelenti. Az is előfordulhat, hogy az összesen kb. 3-5 órás tanácsadói folyamat önmagában nem elégséges, ennél alaposabb és mélyebb segítő beavatkozásra van szükség. Ezekben az esetekben szükségesnek bizonyulhat különféle kérdéssorok, megfigyelési szempontsorok, tesztek alkalmazása. A tehetség-tanácsadói folyamat időtartamát, a találkozások számát és idői elrendezését természetesen maga a fiatal problémájának jellege és a sikerrel kecsegtető eszköztár alkalmazásának standard idői keretei határozzák meg. Az egyéni tehetség-tanácsadás időtartamának megtervezése mindig a Matehetsz szakembereivel közösen kell, hogy történjen a bevonható erőforrások függvényében.

A második nagyobb tematikus elem a tehetség-tanácsadói és -keresési folyamat javasolt szakmai eszköztárra jelenti pedagógus és pszichológus szakemberek számára. Kiemelten fontos a szakmai kompetencia kérdésköre. Tapasztalataink szerint e tárgyban komoly anomáliák figyelhetők meg hazánkban. Igen lényeges kérdés precízen körül határolni, hogy milyen eszköztárat alkalmazhatnak a tehetség-tanácsadói folyamatot vivő pedagógusok és melyeket a pszichológusok. Részben ez a pontos definiálás biztosíthatja a tanácsadói folyamat szakmai és etikai korrektségét, a folyamatban részt vevő szakember szakmai komfort érzését. Jelen kiadványunk második eleme ezt a fajta lehatárolást igyekszik hangsúlyozni azt az irányelvet is érvényesítve, hogy a különböző tesztek és kérdőívek használati feltételei és a jogosultság nem feltétlenül a speciális szakképzettséghez, hanem az egyénileg elsajátított képzettséghez kötöttek. Külön mutatjuk be a pedagógusok számára javasolt tanácsadói eszköztárat és külön a pszichológusok számára javasoltat. Hangsúlyozzuk, hogy természetesen mintegy iránymutatásról és semmiképp nem kőbe vésett szentenciákról van szó. Több évtizedes tapasztalatunk szerint a javasolt eszközök igen jó szolgálatot tehetnek a tanácsadói folyamatban és komoly szakmai haszonnal kecsegtetnek. A tanácsadói folyamat szépségét és egyben egyedi nehézségét az jelenti, hogy sokszor kell teljesen az egyénre (az ő problémájára) szabott egyéni eszköz portfóliót kialakítanunk, ezért bátorítunk minden pedagógus és pszichológus kollégát saját kreativitásának minél teljesebb működtetésére!

Kiadványunk utolsó tartalmi elemét négy melléklet bemutatása jelenti. Ezek közül az elsőben egy minta-levelet olvashatunk, melyben a tehetséges fiatal szüleit és magát a tehetséges fiatalat szólítjuk meg. A második melléklet központi eleme egy alapos ismertető, melyet a tehetség-tanácsadást végző szakemberek számára fogalmaztunk meg.

A kérdéssor fókuszában a tehetséges fiatal eddigi „életútja” áll (amely a tehetség-tanácsadói folyamat szempontjából releváns). Könnyen meglehet, hogy ez a strukturált interjú önmagában is elegendő információt tár fel ahhoz, hogy igazán gyors, hatékony tehetség-tanácsadást tudjunk megvalósítani. Az esetek döntő hányadában vélhetően 3-4 alkalommal történő, egy-másfél órás találkozás elég lehet egyszerűbb, elsősorban információhiányból adódó problémák adekvát kezeléséhez. A tanácsadásra jöhet magában a fiatal, jöhet a szülővel együtt,

delegálhatja a tanulót jól ismerő pedagógus (pl. osztályfőnök), akár a tutor stb. – számos variáció képzelhető el a helyzet, a korosztály és a lehetőségek függvényében.

A harmadik melléklet a tanácsadást végző szakember (pedagógus vagy pszichológus) számára kötelezően kitöltendő szakmai beszámoló mintát prezentálja. A negyedik mellékletben pedig a tehetség-tanácsadás visszajelző lapját mutatjuk be a kollégák számára.

A szakmai anyagot természetesen szervesen kiegészítik azok a műhelyfoglalkozások, melyeken módunk nyílik majd közösen megvitatni tehetség-tanácsadási tapasztalatainkat.

Minden kedves kollégának igazán gyümölcsöző, maradandóan pozitív szakmai élményeket hozó tehetség-tanácsadói munkát kívánunk a Tehetségek Magyarország Programban!

A szakmai anyag szerzői: Bajor Péter
Dr. Balogh László
Dr. Dávid Imre
Páskuné dr. Kiss Judit

Páskuné dr. Kiss Judit

A 3-5 ÓRÁS TEHETSÉG-TANÁCSADÁS SZAKMAI PROTOKOLLJA

Kiemelt szakirodalmi források

Az alábbiakban bemutatásra kerülő tehetség-tanácsadási protokoll kidolgozásában kiemelt tartalmi és szemléleti igazodási pontot és forrást jelentettek a következő dokumentumok és kiadványok:

H. NAGY ANNA (SZERK.) (2013): *Szakmai ajánlások pszichológusoknak a tehetséggondozáshoz*. Géniusz Könyvek sorozat, 29. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest

SZABÓ ÉVA, N. KOLLÁR KATALIN, HUJBER TAMÁSNÉ (2015): *A pedagógiai szakszolgálatokban végzett iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás szakterületi protokollja*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest

HERKOVITS MÁRIA, RITOÓK MAGDA (SZERK.) (2013): *Tehetségek vonzásában*. Módszertani kézikönyv. Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület, Budapest

DÁVID MÁRIA (2012): *A tanácsadás és konfliktuskezelés elmélete és gyakorlata*. Esztergom.

Tekintettel arra, hogy a tanácsadást érintő jogszabályi környezetet a fentebb felsorolt dokumentumok érintik, ezekre külön nem térünk ki.

Szemléleti keretek

„A tehetség-felismerést és fejlesztést, valamint a folyamat sikerességét támogató életvezetési/életviteli tanácsadás lényeges hozzájárulás ahhoz, hogy a tehetségigérek a lehető legtöbbet valósítsanak meg lehetőségeikből, saját örömeik és az ösztársadalmi haszon érdekében egyaránt” (RITOÓK, 2013, 12.).

A tanácsadás jelentéstartalmához erősen kapcsolódik a személyes jelenlét, ezen belül az elvonulás mint „kellék” egy nyugodt szobába (BORBÉLY-PECZE, 2015). Emellett azonban világosan látnunk kell, hogy ez a klasszikus tanácsadási helyzet ma már nem jelent kizárólagos keretet az egyéni tanácsadáshoz. A tanácsadás, így a tehetség-tanácsadás fő célja, vagyis hogy a pszichológiailag alapvetően egészséges személyeknek segítsen fejlődési és szituációs problémáik megoldásában (RITOÓK, 2003), számos formában megvalósítható. Az egyéni tanácsadást – legyen az tehetség-tanácsadás – jóval tágabb keretben fogalmazza meg a nemzetközi szakirodalom, mint azt a hétköznapi értelemben tesszük. Ide tartoznak például a szokatlan környezetben megvalósuló tanácsadási formák (bárhol, bármilyen tevékenység közben, pl. túrázás, informális összejövetelek, kerékpározás), az „elérő programok”, az online tanácsadás vagy a kortárs/sorstárs segítség (BORBÉLY-PECZE, 2015).

Tekintettel a tehetségkoncepciók kiszélesedésére és a tehetséggondozást előíró jogszabályokra a köznevelésben és a felsőoktatásban, jelentősen megnőtt a tehetség-tanácsadásra igényt tartó kliensek száma (PÁSKU, 2015). Ez is indokolja, hogy lehetetlen kiszolgálni az igényeket a klasszikus klinikusi segítői szemléleti keretben. Sokkal inkább jellemző, hogy a feladat beépül más alapfeladatokba, például a pedagógusok oktató-nevelő munkájába, pályaorientációs tevékenységébe (BALOGH, 2016; BORBÉLY-PECZE, 2015; MEZŐ, 2004).

A tanácsadás fogalmi és gyakorlati változásait is figyelembe véve mutatjuk be az alábbiakban a rövid egyéni tehetség-tanácsadás folyamatát.

Formai keretek

A rövid tehetség-tanácsadás protokolljának formai kereteinek kijelölésében elsősorban az óvoda- és iskolapszichológus munkáját szabályozó protokoll lehet irányadó (SZABÓ ÉS MTSAI, 2015). Ez a protokoll folyamatszten-derdekre fókuszál, vagyis ún. bemenet – folyamat – kimenet modellnek tekinthető.

1. Az iskola-, óvodapszichológus munkájában irányadó szakmai protokoll ötlépcsős folyamatmodellje az alábbi folyamat-kategóriákat határozza meg:

- Referálás (pedagógus, intézmény vagy szülő)/bejelentkezés (a kliens maga), első találkozás
- Szűrés (vagy referálás, vagy rendszeres szűrés okán)

- Állapot-megismerés (spontán vagy tervezett megfigyelés; életmódvizsgálat; különböző, a tehetségvizsgálat szempontjából releváns kérdőíves vizsgálatok és tesztek)
  - fontos megjegyezni, hogy a tanácsadást végző szakembernek az alábbi kötelezettségei vannak az állapot-megismerés során felvett adatok tekintetében:
    - tájékoztatási és engedélykérési kötelezettség: Névvel kitöltendő kérdőívek esetében szülői beleegyezést szükséges kérni (Pszichológusok Szakmai Etikai Kódexe 2004, továbbiakban SZEK) Ez lehet aktív vagy passzív beleegyező nyilatkozat;
    - méréssel kapcsolatos szabályok: mérés céljáról a diákot (csoportos mérés/szűrés esetén diákokat) is tájékoztatni kell; visszajelzést kell, hogy kapjanak (adatvédelmi szabályok (Nkt. 41. §) és az etikai kódex (SZEK 2004) útmutatásainak betartása);
    - Az órai munka megfigyeléséhez minden esetben a pedagógus engedélyét kell kérni.
- Beavatkozás
  - Egyéni tanácsadás (az egyéni foglalkozás engedélyezése céljából a szülővel való kapcsolatfelvétel kötelező a diák 18. életévének betöltéséig, ugyanakkor szakmai feladat a kliens megnyerése ahhoz a gondolathoz, hogy a szülővel való kapcsolatfelvétel szükséges, és az ő érdekében történik)
    - Az egyéni tanácsadás célja: A szülő, pedagógus, ill. gyermek által felvetett problémá(k) megoldása mellett a kliens pszichológiai tudatosságának és erőforrásainak erősítése.
    - Keretei: 45 perc, kizárólag rövid tanácsadás
    - A gyerekek életkorától függően szükség lehet arra, hogy a szülőt is bevonjuk a tanácsadási folyamatba. Ez alapvetően 7-10 éves gyerekekkel végzett egyéni tanácsadás során szükséges. Fontos megismerni a szülő véleményét, érzéseit, és attitűdjeit a gyerekekkel és a problémával kapcsolatban. Megnyerni a bizalmát annak érdekében, hogy jól tudja támogatni gyermekét az esetleges viselkedésváltoztatásban, új szokások kialakításában.
  - Csoportos tanácsadás (A tehetség-tanácsadás szempontjából a „fejlődésre irányuló csoportos tanácsadás” a releváns.)
  - Konzultáció szülővel, pedagógussal – indirekt beavatkozási forma
  - Konfliktuskezelés/mediálás
  - Krízisintervenció
  - Döntés átirányításról
  - Preventív programok kidolgozásában/megvalósításában való részvétel
- Kontroll
  - Célja: a pszichológus által végzett beavatkozás hatékonyságát, eredményességét ellenőrizze. Ennek alapvetően három formája lehetséges:
    - A referáló személy és/vagy a kliens szubjektív értékelő visszajelzése.
    - Elő- és utómérés
    - Követés

Tanácsadási szintekhez kapcsolt feladatok/illetékességek a tehetség-tanácsadási protokollban

A rövid tehetség-tanácsadás 1-3x1-1,5 órás időtartama Wiegersma egyre mélyülő 5 tanácsadási szintje közül az 1-2-3. szint tevékenységeinek működtetésére alkalmas (WIEGERSMA, 1978; KARNER, 2010).

1. szint: Ellentétes hatások, érvek, érdekek jelennek meg a reális választási lehetőségek kapcsán (pl. melyik iskolát válasszam, milyen gazdagító programba jelentkezzem?), de a tanácskérő önállóan képes dönteni a problémájában. Elsősorban *tájékozódásra* van szüksége a különböző választási lehetőségek és azok követelményeit illetően. Ez a tanácsadási forma főleg *informáló jellegű*.

2. szint: Bonyolultabb döntési helyzet, melyben nagy mennyiségű információ hiányzik, sok ellentétes szempont jelenik meg. A döntés előtt álló személynek *segítségre van szüksége ahhoz, hogy megértse a körülményeket, a döntés szempontjait mérlegelje, kitűzze a megfelelő célokat, és kiválassza az ezekhez megfelelő megoldásokat (személyre szabott információátadás, döntés-előkészítés)*.

3. szint: Komoly belső konfliktusok jellemzik, a tanácskérő feszült, szorong, vágyai nem reálisak, bizonytalanok. Útmutatás mellett/helyett inkább arra van szüksége, hogy *mélyebben megértse konfliktusait, feszültsége csökkenjen, realisabban értékelje helyzetét és eljusson azok megoldásához*.

A három szinten tehát változik a kliensi igények és a problémák természete, amelyeken segíteni próbálunk, és természetesen azok a kompetenciák és módszerek is, amelyeket a segítő szerepben működtetünk. E három szinten azonban egységesen nem alkalmazunk időigényes, intenzív kezelést igénylő módszereket, különösen nem olyanokat, amelyek a problémát a személyiség tudatalatti megnyilvánulásain keresztül közelítik meg.

Mindhárom szint – bár eltérő mértékben – feltételez:

- tanácsadói szaktudást (pszichológiai tanácsadói kompetenciák)
- szakterületi tudást (jelen esetben pályaorientációhoz, valamint a tehetséggondozáshoz és -azonosításhoz kapcsolódó szakmai ismeretek, készségek és szakszerű attitűdök formájában).

A fenti problémák alapján kétféle tanácsadási protokoll, illetve azok ötvözete lehetséges.

- I. *Információk gyűjtésére épülő tanácsadás*, ahol a szakterületi jártasság (pl. specifikus tehetségterületekhez kapcsolódóan) a pedagógus (a témának megfelelő szakirányú továbbképzés vagy szakvizsga birtokában) kompetenciája elsősorban. Itt informális úton és hivatalos fórumok mentén való tájékozódás, ennek megfelelően direkt tanácsadás az adekvát, természetesen középpontba állítva a segítségért folyamodó személyt és szükségleteit.
- II. *A tehetséges személyiséget, vagy a tehetséget körülvevő társas rendszereket jellemző problémák feltárását középpontba helyező tanácsadás*. Igazi pszichológusi feladat, ahol azonban a pszichológus rendelkezik tehetséggondozási szakterületi ismeretekkel. Szükség esetén a tanácskérő továbbküldhető terápiára, családterápiára, vagy hosszabb lélegzetű tanácsadási folyamatban tartható.

Az egyéni tanácsadási folyamat lépései

1. Referálás vagy bejelentkezés

Tanácskéréssel vagy valamilyen probléma észlelésével jelentkezhet maga a tehetséges fiatal, továbbá a szülő, a pedagógus, az iskolapszichológus, a szakszolgálati terület bármilyen szakembere, vagy egyéb intézmény, szervezet (pl. gyermekvédelem).

2. A probléma azonosítása, természetének feltárása, helyzetértékelő diagnózis

Az azonosítás a tehetség-tanácsadás esetében annak megállapítását jelenti, hogy az észlelt probléma valóban probléma-e, illetve milyen tehetség-tanácsadási illetékességi körbe tartozik a kérés.

Míg általában laikusok észlelik a problémát, annak azonosítása már szakember feladata. Ennek érdekében a szakember végezhet vizsgálatot, interjút, kérdőíves információgyűjtést, de fontos, hogy az olyan legyen, ami alapján szakmai javaslatot tud tenni a tanácsadást igénybe vevő felé. A tanácsadó az adatokat, információkat elemzi, értékeli és dokumentálja.

3. Állapotfelmérés, fókuszkielölés

- a. Az állapotfelmérés célja: a tanácskérő igényének meghatározása, annak megállapítása, hogy mire van szüksége. Pl. információs tanácsadás, képzési, pályázati tanácsadás, komplex pszichológiai tanácsadás stb.
- b. Az állapotfelmérés kiterjedhet a következőkre:
  - Szociokulturális háttér jellemzői, családi befolyások (ebből fakadó lehetséges problémák: értékkonfliktusok, tanulási motivációs problémák, tanulási módszerek hiányossága, identifikációs modell hiánya, adaptív megküzdési módok hiánya, a szabadidő eltöltésének beszűkült lehetőségei stb.).
  - Érdeklődés és annak differenciáltsága (lehetséges problémák: túlzott beszűkülés, túlságosan szétterülő érdeklődés, nincs fókusz).
  - Képességek feltérképezése.
  - Tanulási stílus, technika, munkamód meghatározása.
  - Motivációk, értékek megismerése (lehetséges problémák: belső motiváció kevés, szülői és gyermeki motivációs határok elmosódása).
  - Modellszemélyek, példaképek keresése.
  - Fejlődési sajátosságok (egyenletes vagy egyenetlen).
  - Kettős különlegesség (lehetséges problémák: tanulási nehézségek, részképesség-problémák).
  - Valamilyen döntéssel kapcsolatos ambivalencia feltárása.
  - Iskolai viselkedési jellemzők (lehetséges problémák: pl. alulteljesítés).
  - Személyiség feltérképezése (ami az előzőekből kimaradt):
    - Identitás (lehetséges problémák: pl. a személyes és a társas identitás konfliktusa).
    - Önértékelés (alacsony vagy túlzott önértékelés, perfekcionizmus).
    - Szociális készségek (lehetséges problémák: társas szorongás, zárkózottság, kommunikációs problémák).
    - Affektív problémák (lehetséges problémák: indulati szélsőségek, szomorúság, pesszimizmus, szorongás).
    - Megküzdéssel kapcsolatos problémák (lehetséges problémák: kudarckezelés, kitartás/elmélyülés akadályozottsága).
    - Önírányítással kapcsolatos problémák (lehetséges problémák: pl. időkezelés, gyakorlatiasság hiánya).

A lehetséges problémák meghatározásához ajánlott források:

B TREFIL EDINA, HERSKOVITS MÁRIA (2013): *A tehetséges gyerekek/fiatalok problémái*. In HERKOVITS MÁRIA, RITOÓK MAGDA (SZERK.) (2013): *Tehetségek vonzásában*. 13. fejezet

BAGDY EMŐKE–KÖVI ZSUZSANNA–MIRNICS ZSUZSANNA (2014): *Fény és árnyék – A tehetségerők fel-szabadítása*. Génusz Könyvek 36, Budapest.

- c. Az állapotfelmérés zárása: megállapodás a segítő beavatkozás szükségességéről, fókuszáról, illetve módjáról, és ennek dokumentálása.

4. Segítő beavatkozás

- a. Formái:
  - egyéni információnyújtás, tájékoztatás (személyesen, telefonon vagy e-mailben, illetve egyéb internetes felületen, pl. fórumon keresztül is megvalósítható)
  - fejlesztés, illetve arra való irányítás
  - egyéni tanácsadás, konzultáció

A segítő intervenciókhoz ajánlott forrás:

B. TREFIL EDINA ÉS HERSKOVITS MÁRIA (2013): *Segítő intervenciók lehetőségei*. In HERKOVITS, M., RITOÓK, M. (SZERK.) (2013): *Tehetségek vonzásában*. 14. fejezet
- b. A szülők bevonása.

A tehetség-tanácsadás során mindig indokolt. Egyrészt 18 év alatti fiatal esetében a szülő írásos beleegyezését kell kérni ahhoz, hogy gyermeke tanácsadásban vehessen részt. Másrészt, minél fiatalabb a gyermek, annál indokoltabb a szülővel (szülőkkel) is interjú készíteni, hiszen ők azok, akik biztosítják, menedzselik gyermekük tanulását, iskolai vagy iskolán kívüli tevékenységeit, továbbá a szülők gyermekükről (a képes-

ségek, személyiségműködéséről) kialakított reális vagy irreális képe kritikus tényező a tehetségfejlődés további irányát tekintve.

Ajánlott, hogy a szülő a gyermekkel együtt legyen jelen az első beszélgetésen (vagy annak egy részén), majd foglalkozhatunk külön a tanulóval. Az eredményeket előbb a tanulóval beszéljük meg, ezután vonjuk be a szülőt is a közös megbeszélésbe.

5. A segítő beavatkozás kontrollja

Célja annak megállapítása, hogy a tanácsadás, egyéb szolgáltatás hatékony, kielégítő volt-e az igénybevevők és a partnerek számára. Formája lehet (1) a tanácskérő szubjektív értékelő visszajelzése, (2) elő- és utómérés, (3) követés.

Dr. Balogh László – Dr. Dávid Imre**A TEHETSÉG-TANÁCSADÁSI ÉS -KERESÉSI FOLYAMAT JAVASOLT SZAKMAI ESZKÖZTÁRA PEDAGÓGUS ÉS PSZICHOLÓGUS SZAKEMBEREK SZÁMÁRA**

Az alábbiakban az általunk javasolt szakmai eszköztárat adjuk közre, amely segíteni hivatott a Tehetségek Magyarország Program kereteiben megvalósuló tehetségkeresési és -tanácsadói munkát. Az első tartalmi egységben néhány általános elvet, szempontot fogalmazunk meg a mérésekre vonatkozóan. A második részben pedig konkrét eszközöket ajánlunk külön a pedagógusok és külön a pszichológus diplomával rendelkező szakemberek számára. Fontos szempont, hogy mindezek csupán ajánlások: a szakemberek egyéni lehetőségei, szakmai preferenciái és a felsorolt eszközök elérhetősége határozhatják meg az alkalmazni kívánt eszközök körét.

A mérések széles körben fejleszthetik az országban a köznevelési intézményekben folyó tehetségfejlesztő munkát és több cél egyidejű megvalósítását is lehetővé teszik.

A vizsgálatok célja:

- tehetség-orientáció
- önismeret bővítése
- pályaismeretek bővítése
- képességek mérése
- érdeklődés, motiváció kiderítése, felkeltése
- személyiség vizsgálata
- fejlesztési irányok megtalálása
- képzők, pedagógusok, szülők számára információ nyújtása
- képzők, pedagógusok, szülők bevonása a fejlesztési folyamatba
- beszélgetés ösztönzése a diákok között, valamint a diák-pedagógus-szülő között
- osztályfőnöki munka segítése segédanyagokkal

I. Néhány általános szempont a mérésekkel kapcsolatban

- A fentiekén kívül a mérések rendszer-szinten alkalmasak arra, hogy országos sztenderdek alakítsunk ki nagy mintán az egyes korosztályokra és eszközökre vonatkozóan.
- Fontos szempont, hogy a mérés nem szelektál, hanem orientál, információt ad. A mérési battéria összeállításában az érdeklődés, képesség, fejlesztési irányok a legfontosabb rangsor.
- A mérések lépcsőzetes bevezetése javasolt és szükséges, hogy a felmenő évfolyamok esetében legyenek kontroll mérések is.
- A mérésekhez olyan eszközöket célszerű használni, melyek egzakt adatok begyűjtését teszik lehetővé és lehetőség szerint komoly hazai felhasználási tapasztalatokkal (esetleg sztenderdekkel) rendelkeznek.
- Lényeges továbbá, hogy az adatgyűjtésbe bevonjuk magát a tehetséges fiatal, a szülőt, a pedagógust és a kortársakat is.
- Az alkalmazandó vizsgálati eszközök részint papír alapon, részint online kitöltéssel segíthetik az adatgyűjtést.
- Célszerű magát az adatgyűjtési folyamatot több hétre/hónapra elosztva tervezni, hiszen a vizsgálatok elvégzése jelentős idői ráfordítást igényel.
- A mérések előtt írásos beleegyezést kell kérni a diákoktól/, illetve a diákok szüleitől az etikai szabályoknak megfelelően.
- A mérési eredményeket megfelelő feldolgozási kapacitás esetén érdemes összehasonlítani a főbb iskolai tárgyakban kapott év végi eredményekkel az egyes évfolyamokon.
- Az egyes eszközök használatához kapcsolódóan szükséges megfelelő képzést nyújtani (pl. írásos tájékoztató, képzések személyes részvétellel, online felkészítés) a mérésben érintett szakemberek számára.

II. Ajánlott tehetségkeresési módszerek pedagógusoknak és pszichológusoknak

Képzettségüknek megfelelően **másfajta módszereket használhatnak a tehetségigéreték keresésében a pedagógusok, illetve a pszichológusok**, ehhez kívánunk biztos támpontokat adni az alábbi rendszerezéssel. Így elkerülhető, hogy kellő felkészültség nélkül, szakmailag jogtalanul használjanak a pedagógus-képzettségű szakemberek pszichológiai vizsgálati módszereket.

1. PEDAGÓGUS-KÉPZETTSÉGŰ SZAKEMBEREK ÁLTAL HASZNÁLHATÓ TEHETSÉGKERESÉSI MÓDSZEREK

Ezeket a módszereket a pszichológusokon túl minden olyan szakember alkalmazhatja, aki pedagógus-diplomát szerzett. (A felsorolt módszerek és eszközök megtalálhatók a következő könyvben: BALOGH LÁSZLÓ: *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai.*, Didakt Kiadó, Debrecen, 2016, 61-127. oldalig)

1.1. Szempontsorok a pedagógusok megfigyelése alapján készített gyerek-, diák- jellemzésekhez

- A. „Dávid Mária és munkatársainak megfigyelési szempontsora” pedagógusoknak (Iskolás korúakra alkalmazható.)
(Forrás: DÁVID M., HATVANI, HÉJJA ÉS NAGY, 2014: *Tehetségazonosítás a pedagógiában*, MATEHETSZ, Budapest. 18–25. o.)
- B. „Nebraskai Csillagos Éjszaka” szempontsor tehetségigéreték felismeréséhez pedagógusok és szülők részére (Óvodás kortól alkalmazható gyerekek, fiatalok jellemzésére.)
(Forrás: EYRE, D. (1997): *Able Children in Ordinary Schools*. David Fulton Publishers, London, 33. p. Első megjelenése a kérdőívnek magyarul: BALOGH LÁSZLÓ (2004): *Iskolai tehetséggondozás*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 61-62. o.)
- C. „Dudley Tanácsadó Szolgálat szempontsora” a tehetségigéreték felismeréséhez pedagógusok részére (Kisiskolás kortól felfelé alkalmazható.)
(Forrás: *Meeting the Needs of the More Able Pupils*. Dudley LEA Publication, 1998. 6-8.p.)
- D. „Renzulli-Hartman skála” a kiemelkedő tanulók viselkedéssajátosságainak becslésére. (Iskolás korúakra alkalmazható.)
(Forrás: RENZULLI, J. S. ÉS HARTMAN, R. K. (1971): *Skála a kiemelkedő tanulók viselkedési sajátosságainak megítélésére*. *Exceptional Children*, 3. 243–248. (OPKM DOK.)
- E. „Balogh László szempontsora” pedagógusoknak tehetségigéreték jellemzésének elkészítéséhez (Iskolás korúakra alkalmazható.)
(Forrás: BALOGH LÁSZLÓ (2012): *Komplex tehetségfejlesztő programok*. Didakt Kiadó, Debrecen. 53-54. o.)
- F. „Kennard-féle szempontsor” pedagógusoknak, a matematikai tehetség kereséséhez (Iskolás korúakra alkalmazható.)
(Forrás: KENNARD, (1996) In: BALOGH L. 2016. (88.o.): *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai.*, Didakt Kiadó, Debrecen)
- G. „Turmezeyné-féle szempontsor” a zenei tehetség kisgyerekkori kereséséhez, felismeréséhez (Óvodás korúakra alkalmazható.)
(Forrás: TURMEZEYNÉ, (2010) *Szempontsor a zenei tehetség kisgyerekkori kereséséhez, felismeréséhez*. Kézirat. In: BALOGH L. 2016. (89.o.): *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai.*, Didakt Kiadó, Debrecen)
- H. „Speciális képességek becslésére szolgáló szempontsor” (Iskolás korúakra alkalmazható.)
(Forrás: PIIRTO, J. (1999): *Talented children and adults*. New Jersey, Prentice-Hall Inc. 257–259.)

1.2. A diákok önjellemzésére és tanuló társaik jellemzésére használható kérdőívek

- A. Tulajdonságlista a tanulók önértékeléséhez és a társak értékeléséhez (Felsőtagozatos kortól használható.)
(Forrás: TÓTH LÁSZLÓ (1998): *A tehetségesek tanítása*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 62. o.)
- B. „Iskolai motiváció kérdőív” diákoknak (Általános iskola felső tagozatos és középiskolás korban alkalmazható.)
(Forrás: KOZÉKI BÉLA ÉS ENTWISTLE, N. J. (1986), 271–292. o., *Tanulási motivációk és orientációk vizsgálata magyar és skót iskoláskorúak körében*. *Pszichológia*, 2.)
- C. A „Tanulás iránti attitűd kérdőív” (Általános iskola felső tagozatos és középiskolás korban alkalmazható.)

- (Forrás: KÓSÁNÉ, PORKOLÁBNÉ ÉS RITOÓKNÉ (1984): *Neveléslektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest. 340–342. o.)
- D. Tanulási orientáció kérdőív diákoknak (Általános iskola felső tagozatos és középiskolás korban alkalmazható.)
(Forrás: KOZÉKI BÉLA ÉS ENTWISTLE, N. J. (1986), 271–292. o., Tanulási motivációk és orientációk vizsgálata magyar és skót iskoláskorúak körében. *Pszichológia*, 2.)
- E. „Kolb-féle tanulási stílus kérdőív” (Középiskolai (14–19 év) korosztályú diákoknak.)
(Forrás: KOLB, D. A. (1984): *Experimental Learning*. Prentice Hall. (Kézirat fordításban, oktatási segédanyagként.)
- F. A „Tóth-féle Kreativitás Becslő Skála” (TKBS) a személyiség kreatív jellemzőinek megállapítására (Általános iskola felső tagozatos és középiskolás korban ajánlott.)
(Forrás: TÓTH LÁSZLÓ (2006): *A tanulói személyiség megismerése*. In: BALOGH LÁSZLÓ: *Pedagógiai pszichológiai az iskolai gyakorlatban*. URBIS Kiadó, Budapest. 327–333.)
- G. „Társas készségek” kérdőív (Általános iskola felső tagozatos és középiskolás korban alkalmazható.)
(Forrás: RUDAS (1990), 269–272. o. *Delfi örökösei*. Gondolat Kiadó, Budapest.)
- H. „A gyerekek közérzete” kérdőív (Általános iskola 3–8. osztályos tanulók számára.)
(Forrás: KÓSÁNÉ ORMAI VERA (1998), 124–126. o. *A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében*. OKI Program- és tantervfejlesztési Központ, Budapest.)
- I. „Pályaorientációs tájékoztató kérdőív” (Használata ajánlott felső tagozat 7-8. osztályos tanulóknál és a középiskolai korosztálynál.)
(Forrás: KÓSÁNÉ, PORKOLÁBNÉ ÉS RITOÓKNÉ (1984), 523. o.: *Neveléslektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest.)
- J. Gardner-féle érdeklődés kérdőív
(Forrás: K. NAGY EMESE: *Gondolkodásfejlesztés táblajátékokkal*. Gényusz Könyvek 33. kötet 108-111. o.)

1.3. Kérdőívek gyerekek, diákok szülői jellemzéséhez

- A. Korábban már említettük a tehetségigéretnek korai felismeréséhez használható, óvodapedagógusoknak, tanítóknak ajánlott „Nebraskai Csillagos Éjszaka” nevű szempontsört (EYRE 1997), amely alkalmas szülőknek is gyerekük jellemzésének elkészítéséhez.
- B. „A szülők értékelése a gyerek tanulásáról” kérdőív
(Forrás: KÓSÁNÉ ORMAI VERA (1998), 162–165. o. *A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében*. OKI Program- és tantervfejlesztési Központ, Budapest.)
- C. „Iskolai célok” kérdőív szülőknek
(Forrás: KÓSÁNÉ ORMAI VERA (1998), 69-70. o. *A mi iskolánk. Nevelépszichológiai módszerek az iskola belső értékelésében*. OKI Program- és tantervfejlesztési Központ, Budapest.)

2. PSZICHOLÓGUS-KÉPZETTSÉGŰ SZAKEMBEREKNEK AJÁNLOTT TEHETSÉGKERESÉSI MÓDSZEREK

2.1. Kérdőívek

- A. Tennessee énkép vizsgálat
(Forrás: <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/88741/ertekezes.pdf?sequence=5138-140.o.>)
- B. Szorongás kérdőívek: STAI szorongás kérdőív, Milyen vizsgázó vagyok? kérdőív, Tantárgyi szorongás kérdőív
(Forrás: https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/216265/Notin_Agnes_Doktori_ertekezes_2015_titkosított.pdf?seque=224-229.o.)
- C. Holland-féle érdeklődés kérdőív (Forrás: http://rmpsz.ro/uploaded/tiny/files/magiszter/2015/nyar/10mezokatalinpaly57_69.pdf)
- D. Super-féle munkaérték kérdőív
Forrás: http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/kovacsnetothagnes.d.pdf 166-167.o.)
- E. Józsa-féle elsajátítási motiváció kérdőíve
- F. Leary-féle tulajdonságlista (Forrás: Timothy Leary-Kulcsár Zsuzsanna: Leary teszt, Országos Pedagógiai Intézet)

2.2. Tesztek

- A. Figyelemvizsgálatok: Pieron, Révész-Nagy, D2, Bourdon tesztek
- B. Memória vizsgálatok: Ranschburg-féle verbális emlékezet vizsgálatok
- C. Kreativitás vizsgálat: Torrance-féle tesztbatteria
- D. Intelligencia vizsgálatok: Raven-féle tesztek: Színes, Standard, Progresszív Matrixok, OTIS II., IST, MAWGYI-R, WOODCOCK-Johnson teszt, Mensa-féle adaptív intelligencia tesztek, Csibésztúra kognitív feladatai (Forrás: Matehetsz, <http://csibesztura.hu/>)
- E. Rajztesztek: fateszt, családrajzok, Kinetikus rajztesztek, Wartegg-féle teszt
- F. Projektív tesztek: Metamorfózis teszt, CAT, TAT, Rorschach Teszt

Megjegyzés: A pszichológusok számára ajánlott, fent felsorolt kérdőívekhez és tesztekhez szándékosan nem jeöltünk életkori övezeteket, határokat: minden esetben a kérdőívek és tesztek instrukciói alapján kell eljárni az eszközök alkalmazását illetően.

1. számú melléklet

TÁJÉKOZTATÓ AZ EGYÉNI TANÁCSADÁSON RÉSZT VEVŐ FIATALOK, ILLETVE TÖRVÉNYES KÉPVISELŐJÜK RÉSZÉRE

Tisztelt Szülő, Kedves Fiatal!

Köszöntjük a Matehetsz által szervezett tehetség-tanácsadási konzultáción.

Kérjük, olvassa végig gondosan rövid tájékoztatónkat, ismerkedjen meg a tanácsadás menetével és pontos céljával. Amennyiben a leírtakhoz beleegyezését adja, kérjük, hogy a megfelelő helyen ezt aláírásával is jelezze.

A tehetség-tanácsadás szereplői:

- A Matehetsz-hez jelentkező fiatal, az ő szülője, hozzátartozója, pedagógusa, tutora, tehetséggondozója
- A Matehetsz-et képviselő koordináló kolléga
- A Matehetsz megbízásából eljáró, a konzultációt levezető tehetséggondozó szakember

A tehetség-tanácsadás célja:

A Matehetsz programjaiba való bekapcsolódás egyik módja, ha az érintett tehetséges gyermek/tanuló részt vesz tehetség-tanácsadás elnevezésű konzultációs alkalmunkon. Ezen alkalmak célja, hogy képet kapjunk:

- azokról a területekről, ahol a fiatal kiemelkedő érdeklődést, adottságokat mutat, illetve azokról a területekről, ahol fejlesztésre lehet szüksége;
- a fiatal jelen szociális és társadalmi helyzetéről, körülményeiről;
- a fiatal számára elérhető és/vagy igénybe vett tehetséggondozási lehetőségekről.

A tehetség-tanácsadás menete:

A konzultációs alkalmon való részvételt kérheti a fiatal, vagy az őt képviselő felnőtt, illetve a Matehetsz koordináló szakemberei is felajánlhatják a lehetőséget a tanuló/gyermekek számára.

A tehetség-tanácsadás menetéről a fiatal, illetve az őt képviselő felnőtt megkapja a jelen tájékoztatót, mely alapján eldöntheti, hogy részt kíván-e venni a konzultációban.

A tehetség-tanácsadást megelőzően a Matehetsz koordináló kollégája rövid kérdéssort küld a fiatal részére, melynek célja, hogy megfelelő szakembert tudjunk felkérni a konzultáció levezetésére. A kapott válaszok alapján a Matehetsz koordinátora felkér egy, korosztályilag, témában és földrajzilag is illeszkedő szakembert a Matehetsz Szakember Adatbázisából.

A Matehetsz koordinátora összeköti a fiataalt a szakemberrel, aki egyeztet a lehetséges helyszíneket és az alkalmas időpontokat. A konzultációra sor kerülhet:

- a szakember által felkínált konzultációs helyszínen (iskola, tanácsadói iroda, stb.)
- a fiatal iskolájában (amennyiben erre a megfelelő engedélyeket az iskola vezetése előzetesen megadja),
- a fiatal lakhelyén (amennyiben erre lehetőség van és a fiatal, valamint törvényes képviselője engedélyt ad rá).

A tehetség-tanácsadás maximális időtartama 5 óra, melyet a fiatal kora és egyéb szempontok alapján a konzultációt megelőzően a szakember és a fiatal/törvényes képviselője által közösen egyeztetett ütemezésben tartanak meg. A konzultáció teljes időtartamát meghatározzák:

- a konzultáción részt vevő fiatal életkora (óvodás és kisiskolás korú gyermekek esetén figyelembe kell venni a gyermek korlátozott koncentrációs képességét), és
- a feltérképezendő terület, esetleges konkrét kérdések, témák.

A tehetség-tanácsadás során a szakember saját szakmai megítélése alapján különböző eszközöket, méréseket alkalmazhat annak érdekében, hogy teljesebb képet kapjon a fiatal tehetségterületeiről, személyiségéről, igényeiről. Az alkalmazandó mérésekről a szakember mindig előzetesen tájékoztatja a fiataalt/törvényes képviselőjét és annak eredményét a konzultáció végén írandó szakmai összefoglalóba belefoglalja.

A tehetség-tanácsadásról a tehetséggondozó szakember jelenléti ívet vezet, melyen a konzultáción részt vevő fiatal, illetve az őt képviselő felnőtt kísérő aláírásával igazolja a jelenlétet.

A tehetség-tanácsadás lezárásakor a pszichológus írásbeli összefoglalót küld a Matehetsz részére a konzultáció alapján összegyűjtött információkról és szakmai véleményéről. A Matehetsz-et képviselő koordináló kolléga a

szakember összefoglalója alapján javaslatot készít, melyet a szakember összefoglalójával kiegészítve a tehetség-tanácsadáson részt vevő fiatal, illetve törvényes képviselője írásban megkap.

A tehetség-tanácsadás alapján a Matehetsz az alábbi típusú javaslatokat teheti:

- a fiatal tehetségterületeinek fejlesztésére programok és fejlesztések ajánlása;
- a fiatal tehetségterületeinek támogatására egyes kiegészítő területek fejlesztésére programok és fejlesztések ajánlása;

- a fiatal bevonása a Matehetsz aktuálisan futó fejlesztő programjaiba (pl.: egyéni vagy csoportos fejlesztés, tutorprogram, mentorprogram stb.);
- a fiatal számára ajánlás a Matehetsz, vagy más ösztöndíjprogramban való részvételre.

A fenti tájékoztatást megértettem, elfogadom és aláírással igazolom, hogy a tehetség-tanácsadáson szeretnék részt venni.

Kelt:

Aláírás

Amennyiben a fentiek alapján szeretne részt venni tehetség-tanácsadási konzultáción, kérjük, az alábbi kérdőív kitöltésével és visszaküldésével segítse munkánkat.

1. A gyermek/tanuló neve:
2. Születési helye, ideje:
3. Állampolgársága:
4. Állandó lakhelye:
5. A köznevelési intézmény, ahol a gyermek/tanuló jelenleg ellátásban részesül vagy tanul:
6. A gyermek/tanuló érdeklődési köre, speciális tehetsége, esetleges eredményei:
7. Kérem, írja le röviden, mely területen érzi úgy, hogy a gyermeke nem kap a korának és tehetségének megfelelő ellátást a jelenlegi köznevelési intézményében?
8. Mi az, amiben segítséget igényelnének?
9. Kérjük, amennyiben rendelkeznek ilyennel, küldje el számunkra a gyermeke tehetségére vonatkozó vizsgálat(ok), szakértői vélemény(ek) szkennelt példányát.
10. Írja meg nevét és telefonos elérhetőségét annak a személynek (szülőnek), akivel szükség esetén a kapcsolatot az email mellett telefonon is fel tudjuk venni.
11. Melyik településen tudnák igénybe venni az alkalmakat?

2. számú melléklet

ISMERTETŐ A TEHETSÉG-TANÁCSADÁST VÉGZŐ SZAKEMBEREK SZÁMÁRA

Tisztelt Kolléga!

Köszönjük, hogy részt vesz a „Tehetségek Magyarországa” Programban. Az ötéves program egyik fontos célja, hogy egyéni és csoportos programokat nyújtson tehetséges gyermekek, tanulók és fiatalok részére. A fiatalok bevonása történhet közreműködő szakemberek és intézmények segítségével, illetve egyénileg.

Annak érdekében, hogy a hozzánk forduló, illetve irányított fiatalokról egységes képünk legyen, szeretnénk egy egységes konzultációval felmérni a fiatalok jelenlegi körülményeit, lehetőségeit és a szükségleteit és igényeit. Ehhez szeretnénk az Ön szakértő segítségét kérni.

A konzultáció célja:

- a rendelkezésre álló információk begyűjtése a fiatal aktuális helyzetéről és lehetőségeiről,
- a fiatal számára szükséges fejlesztési területek feltérképezése.

A konzultáció ütemezése: maximum 5 órányi személyes találkozó vagy infokommunikációs csatornákon folytatott közvetlen kapcsolatteremtés (pl. Skype, stb.), melynek során a 14 évesnél fiatalabb gyermekek/tanulók esetében egyéni egyeztetés keretében a szülő bevonása is szükséges. Az interjú felvételére rendelkezésre álló 5 óra időkeret ütemezését (alkalmak hossza és mennyisége, valamint időpontja) az Ön szakmai javaslata alapján a fiatal korának és személyiségének figyelembe vételével és a vele / szülővel történő egyeztetés alapján közösen állapítják meg.

A konzultációt követően minden fiatalról szeretnénk egyéni összesítést kérni. Az interjú levezetéséhez egy rövid vázlatot állítottunk össze, mely segít a konzultáció szempontjából fontos területek feltérképezésében.

Sorvezető vázlat a tehetség-tanácsadási konzultáció levezetéséhez

1. Helyzetfelmérés – „TÉNYEK”

A tehetség-tanácsadás során fontos, hogy a gyermek/tanuló jelenlegi körülményeit és kapacitásait a lehetőségekhez képest teljes körűen felmérjük.

A beszélgetésnek ki kell terjednie az alábbi területek felmérésére:

- személyiségjegyek: általános jellemzők, illetve kiugró, karakterisztikus jegyek
- szociális környezet: a családi és iskolai környezet általános felmérése. Kérjük, hogy ha az átlagostól szembe-tűnően eltérő állapotot tapasztalnak, ezt az összegzés során jelezzék.
- jelenlegi ellátottság: ennek megállapítása különös körültekintést igényel, hiszen a fiatalok a tehetséggondozás egyes elemeit az iskolai ellátás részének érzékelik. Fontos rávilágítani azokra a lehetőségekre, amelyek saját intézményén belül elérhetők és a fiatal már részesül benne.
- tehetségterület(ek): erősségek és fejlesztendő területek feltérképezése
  - Meglévő eredmények
  - Kiegészítő tehetségterületek (melyek versenyeredményt önmagukban nem hoznak, de hozzájárulnak a fiatal tehetségének kibontakoztatásához)
- érdeklődési kör
- egyéb

Fiatalabb gyerekek esetén, vagy ha kevésbé gördülékeny a beszélgetés, kevésbé erős az önreflexió, javasoljuk speciális feladatok használatát a személyes „történetek” előhívásához, az „én” távolításához, a beszélgetés strukturáltabbá tételéhez (pl. kedvencek, példaképek felidézése, befejezetlen mondatok, általános képek használata).

2. Lehetőségek – „ESÉLYEK”

A konzultáció másik fő célja, hogy a fiatal tehetségének kibontakoztatásához szükséges lehetőségeket felmérje. Ezért fontos a beszélgetések során az alábbi információk megszerzése:

- Külső támogatás nélkül elérhető lehetőségek. Az előző pontban tárgyalt, a jelenlegi ellátottságra vonatkozó

kérdések során is felmerülhetnek olyan lehetőségek, amelyek ugyan adottak lennének (pl. helyi szakkör, pedagógus, iskolapszichológus, közeli tehetségpont), de a fiatal egyelőre nem él velük, nem vesz részt bennük. Ezen lehetőségek feltérképezése különösen fontos a tehetség-tanácsadást lezáró javaslati lista összeállítása szempontjából.

- Külső támogatással elérhető lehetőségek: pl. egyéni fejlesztés, személyiségtámogatás, soft skill fejlesztés stb. A konzultáció során tartózkodjunk konkrét ígéretek, javaslatok tételétől, a tehetség-tanácsadás alatt csupán igényfelmérés történik.

3. JAVASLATOK/AJÁNLÁS

A fentiek alapján alakulhat ki a lehetőségek és igények alapján egy olyan javaslati csomag, melyben a fiatal számára megfogalmazott ajánlások szerepelnek. Ennek a csomagnak része lehet, hogy:

- felhívjuk figyelmét olyan lehetőségekre, amelyek eddig is elérhetőek voltak számára, de nem élt velük,
- felhívjuk figyelmét olyan területekre, melyek a jelenlegi tehetségterületeit kiegészítik.

Kérjük, hogy a konzultáció alapján beszámolójában szakmai véleménye mellett foglalja össze azt is, milyen programokat, fejlesztési lehetőségeket, támogatási formát javasolna a fiatal számára. Kérjük, hogy ezeket a javaslatokat a fiatal, illetve törvényes képviselője számára ne továbbítsa. A Matehetsz az Ön beszámolója alapján egységes rendszerbe foglalt írásos összegzést ad a fiatalnak. Az írásos vélemény az alábbi részekből áll:

- A tehetség-tanácsadást folytató szakember szakmai véleménye
- az Ön javaslatai alapján a Matehetsz által összeállított javaslat(ok), melyekben igyekszünk konkrét, saját, vagy más szervezetek által megvalósított lehetőségeket, programokat ajánlani.

Az ajánlást a Matehetsz juttatja el a konzultáción részt vevő fiatal, illetve az ő törvényes képviselője részére.

3. számú melléklet

SZAKMAI BESZÁMOLÓ
A TEHETSÉG-TANÁCSADÁS TEVÉKENYSÉGRŐL

**a Tehetségek Magyarországa című EFOP- 3.2.1-15-2016-00001 azonosítószámú
 kiemelt projekt keretében**

Név	az Ön neve
A beszámoló tárgya	Egyéni fejlesztés: tehetség-tanácsadás
Beszámoló időszaka	a konzultáció időszaka (-tól -ig)
<p>1. Alapadatok</p> <p>a. A gyermek neve:</p> <p>b. Születési helye, ideje:</p> <p>c. Állampolgársága:</p> <p>d. Állandó lakhelye:</p> <p>e. A köznevelési intézmény, ahol a gyermek/tanuló jelenleg ellátásban részesül vagy tanul:</p> <p>2. Helyzetfelmérés</p> <p>a. Általános szakvélemény (erősségek, fejlesztendő területek):</p> <p>b. Elvégzett mérések, vizsgálatok, kérdőívek és ezek eredménye:</p> <p>c. Jelenlegi ellátottság mértéke:</p> <p>d. Célok:</p> <p>e. Egyéb, fontos körülmények:</p> <p>f. Felmerülő igények:</p> <p>3. Lehetőségek</p> <p>a. Külső segítség nélkül elérhető lehetőségek</p> <p>b. Külső segítséggel elérhető lehetőségek</p>	

Dátum:	.....
A megbízás teljesítését igazolom.	Aláíró
Budapest, 201.....	.....
	a MATEHETSZ részéről

4. számú mellékletTEHETSÉG-TANÁCSADÁS
VISSZAJELZŐ LAP

A gyermek neve: .....

Születési helye, ideje: .....

Állampolgársága: .....

Állandó lakhelye: .....

A köznevelési intézmény, ahol a gyermek jelenleg ellátásban részesül vagy tanul:

.....

A konzultáció időpontja: .....

A konzultációt végző szakember neve: .....

A Matehetsz koordinátor neve: .....

A Matehetsz elérhetősége: .....

A konzultációt vezető szakember szakvéleménye: (általános helyzetfelmérés és a lehetőségek felmérése)

A Matehetsz szakmai javaslata: .....

A fentiekkel kapcsolatos kérdés, vagy észrevétel esetén kérjük, forduljon bizalommal a Matehetsz koordinátor kollégához. Köszönjük, hogy igénybe vette szolgáltatásunkat!

IRODALOM

- B. TREFIL E., HERSKOVITS M. (2013): *A tehetséges gyerekek/fiatalok problémái*
- BAGDY, E.–KÖVI, ZS.–MIRNICS, ZS. (2014): *Fény és árnyék – A tehetségerők felszabadítása*. Géniusz Könyvek 36, Budapest.
- BALOGH LÁSZLÓ (2004): *Iskolai tehetség gondozás*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 61-62. o.
- BALOGH LÁSZLÓ (2012): *Komplex tehetségfejlesztő programok*. Didakt Kiadó, Debrecen. 53-54. o.
- BALOGH, L. (2016): *Az egyéni tehetségfejlesztő programok alapjai – Kézikönyv az egyéni tehetségfejlesztő programok kidolgozásához és megvalósításához*. Debrecen, Didakt Kiadó
- BORBÉLY-PECZE, T. B. (2015): *Az egyéni tanácsadás elmélete: Pályakonstrukciós kísérletek támogatása*. https://www.researchgate.net/publication/273616869_az_egyeni_tanacsadas_elmelete_palyakonstrukcios_kiserletek_tamogatasa_Modern_theories_of_individual_guidance_supporting_career_constructions Letöltve: 2017. március
- DÁVID, M., HATVANI, A., HÉJJA–NAGY, K. 2014: *Tehetségazonosítás a pedagógiában*, MATEHETSZ, Budapest. 18–25. o.
- DÁVID, M. (2012): *A tanácsadás és konfliktuskezelés elmélete és gyakorlata*. Esztergom.
- EYRE, D. (1997): *Able Children in Ordinary Schools*. David Fulton Publishers, London, 33. p.
- H. NAGY, A. (SZERK.) (2013): *Szakmai ajánlások pszichológusoknak a tehetség gondozáshoz*. Géniusz Könyvek sorozat, 29. Magyar Tehetségsegítő Szervezetek Szövetsége, Budapest
- HERKOVITS, M., RITOÓK, M. (SZERK.) (2013): *Tehetségek vonzásában. Módszertani kézikönyv*. Felsőoktatási Tanácsadás Egyesület, Budapest
- K. NAGY EMESE: *Gondolkodásfejlesztés táblajátékokkal*. Géniusz Könyvek 33. kötet 108-111. o.
- KARNER, O. (2010): *A pályaaorientációs szakemberek pályaaorientációs mátrixának kidolgozása*. Életpálya-tanácsadás. 2010. 2, 3-4. 10-17. http://eletpalya.munka.hu/c/document_library/get_file?uuid=8357e8dd-3c93-4e9f-92e4-a6a631e75898&groupId=10418 Letöltve: 2016. április
- KOLB, D. A. (1984): *Experimental Learning*. Prentice Hall.
- KÓSÁNÉ ORMAI VERA (1998), 69-70. o. <https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/88741/ertekezes.pdf?sequence=5> 138-140.o. https://dea.lib.unideb.hu/dea/bitstream/handle/2437/216265/Notin_Agnes_Doktori_ertekezes_2015_titkosított.pdf?sequence=224-229.o. http://phd.semmelweis.hu/mwp/phd_live/vedes/export/kovacsnetothagnes.d.pdf 166-167.o.
- KÓSÁNÉ, PORKOLÁBNÉ ÉS RITOÓKNÉ (1984): *Neveléslélektani vizsgálatok*. Tankönyvkiadó, Budapest. 340–342. o.
- Meeting the Needs of the More Able Pupils*. Dudley LEA Publication, 1998. 6-8.p.
- MEZŐ, F. (2004): *A tehetség tanácsadás kézikönyve*. Tehetségvadász Stúdió, Kockakör Tehetséggondozó Kulturális Egyesület, Debrecen
- PÁSKU, J. (2015): „Nekem például mihez van tehetségem?” – a pályaaorientáció és a tehetséggondozás kapcsolódási pontjai. Életpálya-tanácsadás 2015. 5, 8-14. <http://eletpalya.munka.hu/eletpalya-tanacsadas-folyoirat/2015.v.szam> Letöltve: 2017.szeptember
- PIERON, RÉVÉSZ-NAGY, D2, *Bourdon tesztek*
- PIIRTO, J. (1999): *Talented children and adults*. New Jersey, Prentice-Hall Inc. 257–259.
- RENZULLI, J. S. ÉS HARTMAN, R. K. (1971): *Skála a kiemelkedő tanulók viselkedési sajátosságainak megítélésére*. *Exceptional Children*, 3. 243–248. (OPKM DOK.)
- RITOÓK M. (2003): „Skilled Helper” *Segítő modellek és szerepük az egészséges társadalmi alkalmazkodás alakulásában*. *Alkalmazott Pszichológia*, V. évf. 2. sz. 81–88.
- SZABÓ, É., N. KOLLÁR, K., HUIJBER TAMÁSNÉ (2015): *A pedagógiai szakszolgálatokban végzett iskolapszichológiai, óvodapszichológiai ellátás szakterületi protokollja*. Educatio Társadalmi Szolgáltató Nonprofit Kft., Budapest
- TÓTH LÁSZLÓ (1998): *A tehetségesek tanítása*. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen. 62. o.
- TÓTH LÁSZLÓ (2006): *A tanulói személyiség megismerése*. In: Balogh László: *Pedagógiai pszichológiai az iskolai gyakorlatban*. URBIS Kiadó, Budapest. 327–333.
- WIEGERSMA, S. (1978): *How do you counsel?* *International Journal for the Advancement of Counseling*. Vol. L. No. 1. (83-80) 1978.

A Matehetsz gondozásában megjelenő
Tehetségkönyvtár kiadványai
a **Géniusz Könyvek** és a **Géniusz Műhely** sorozat kötetei,
melyeket ezúton is ajánlunk szakembereink figyelmébe.

GÉNIUSZ KÖNYVEK

1. M. NÁDASI MÁRIA: *Adaptív nevelés és oktatás*
2. REVÁKNÉ MARKÓCZI IBOLYA, FUTÓNÉ MONORI EDIT, DR. BALOGH LÁSZLÓ: *Tehetségfejlesztés a biológiatudományban*
3. VANCURÁNÉ SÁRKÖZI ANGÉLA: *Drámapedagógia a tehetséggondozásban*
4. SZIVÁK JUDIT: *A reflektív gondolkodás fejlesztése*
5. CZIMER GYÖRGYI, DR. BALOGH LÁSZLÓ: *Az irodalmi alkotótevékenység fejlesztése*
6. M. NÁDASI MÁRIA: *A projektoktatás elmélete és gyakorlata*
7. DR. BALOGH LÁSZLÓ, DR. MEZŐ FERENC: *Tehetségpontok létrehozása, akkreditációja*
8. OROSZ RÓBERT: *A sporttehetség felismerésének és fejlesztésének alapjai*
9. TURMEZEYNÉ HELLER ERIKA: *A zenei tehetség felismerése és fejlesztése*
10. DR. KIRSCH ÉVA ERZSÉBET, DUDICS PÁL, DR. BALOGH LÁSZLÓ: *A tehetséggondozás lehetőségei fizikából*
11. DR. MEZŐ FERENC, KISS PAPP CSILLA, SUBICZ ISTVÁN: *Képzőművész tehetségek gondozása*
12. GYARMATHY ÉVA: *Hátrányban az előny. A szociokulturálisan hátrányos tehetségesek*
13. BOHDANECZKYNÉ SCHÁG JUDIT, DR. BALOGH LÁSZLÓ: *Tehetséggondozás a közoktatásban a kémia tudományban*
14. INÁNTSY-PAP JUDIT, OROSZ RÓBERT, PÉK GYÖZŐ, NAGY TAMÁS: *Tehetség és személyiségfejlesztés*
15. KOVÁCS GÁBOR, DR. BALOGH LÁSZLÓ: *A matematikai tehetség fejlesztése*
16. CSERNOCH MÁRIA: *Algoritmusok és táblázatkezelés*
17. GORDON GYŐRI JÁNOS: *A tehetséggondozás nemzetközi horizontja, I.*
18. GORDON GYŐRI JÁNOS: *International Horizons of Talent Support, I.*
19. DR. BODNÁR GABRIELLA, TAKÁCS ILDIKÓ, BALOGH ÁKOS: *Tehetségmenedzsment a felsőoktatásban*
20. DR. BALOGH LÁSZLÓ, DR. MEZŐ FERENC, KORMOS DÉNES: *Fogalomtár a Tehetségpontok számára*
21. POLONKAI MÁRIA: *Tíz jó gyakorlat a hazai tehetséggondozásban*
22. PROF. MÖNKES FRANZ J., YPENBURG IRENE H.: *Ha tehetséges a gyerek... Útmutató szülőknek és tanároknak*
23. PAPPNÉ GYULAI KATALIN, PAKURÁR MIKLÓSNÉ: *A debreceni példa. Tehetségazonosítás és tehetséggondozás a város közoktatási intézményeiben*
24. DR. DÁVID IMRE: *„Jó szóval oktasd ...” Módszertani kézikönyv oktatóknak*
25. GAGNÉ FRANÇOYS: *A tehetségfejlesztés nemzetközi horizontja az esélyegyenlőség szemszögéből. F. Gagné tehetségfejlesztési modelljének elemzése*
26. DEMETER JÓZSEF: *A Kárpát-medencei tehetséggondozás jó gyakorlatai*
27. GORDON GYŐRI JÁNOS: *A tehetséggondozás nemzetközi horizontja, II.*
28. GORDON GYŐRI JÁNOS: *International Horizons of Talent Support, II.*
29. H. NAGY ANNA: *Szakmai ajánlások pszichológusoknak a tehetséggondozáshoz*
30. HARMATINÉ OLAJOS TÍMEA, PATAKY NÓRA, KOVÁCSNÉ DR. NAGY EMESE: *A kétszeresen kivételes tanulók tehetséggondozása*
31. DR. BALOGH LÁSZLÓ, BOLLÓ CSABA JÁNOS, DR. DÁVID IMRE, TÓTH LÁSZLÓ, TÓTH TAMÁS: *A pedagógusok, szülők együttműködése és a kollégiumok szerepe a tehetségfejlesztésben*
32. KISS ALBERT: *Kreatív természettudományi tehetséggondozás. Lehetséges irányok tehetségsegítő pedagógusoknak*
33. KOVÁCSNÉ DR. NAGY EMESE: *Gondolkodásfejlesztés táblajátékkal*
34. DR. DÁVID IMRE, FÜLÖP MÁRTA, PATAKY NÓRA, DR. RUDAS JÁNOS: *Stressz, megküzdés, versengés, konfliktusok*
35. DÁVID MÁRIA, GEFFERTH ÉVA, NAGY TAMÁS, TAMÁS MÁRTA: *Mentorálás a tehetséggondozásban*

36. BAGDY EMŐKE, KÖVI ZSUSZANNA, MIRCICS ZSUSZANNA: *Fény és árnyék. A tehetségerők felszabadítása*
37. POLONKAI MÁRIA: *Gazdagító program párok jó gyakorlatai*
38. GÓZON ÁKOS, DUDÁS DÓRI, JÁSZAY TAMÁS, PROICS LILLA: *Tizenkettő nem egy tucat! Interjúk sikeres tehetségekkel*
40. POLONKAI MÁRIA: *Pedagógusszerepek a tehetséggondozásban. Gyakorlati megközelítések*
41. PROICS LILLA, JÁSZAY TAMÁS: *Driving the Future. Interviews with successful young talents*

GÉNIUSZ MŰHELY KIADVÁNYOK

1. DÁVID MÁRIA–HATVANI ANDREA–HÉJJA–NAGY KATALIN: *Tehetségazonosítás a pedagógiában*
2. PÁSKUNÉ KISS JUDIT: *Tanórán kívüli iskolai és iskolán kívüli programok a tehetséggondozásban*
3. DR. PÉTER-SZARKA SZILVIA: *Kreatív klíma – a kreativitást támogató légkör megteremtésének iskolai lehetőségei*
4. MEZŐ FERENC–KURUCZ GYŐZŐ: *Az APM-intelligenciatesztel kapcsolatos vizsgalati tapasztalatok a debreceni egyetem tehetséggondozó programjában 2002–2008 között*
5. DAMSA ANDREI: *Szabályok közt, szabadon!*
6. VIRÁGNÉ KATONA ZSUSZANNA: *Tehetséggondozó konferencia, 2013.05.10–11. Törökszentmiklós*
7. K. NAGY EMESE: *A pedagógushallgatók felkészítése a heterogén tanulói csoport kezelésére a komplex instrukciós program segítségével*
8. DR. MARTINKÓ JÓZSEF: *A tehetséggondozás halhatatlanja: Harsányi István*
MEZŐ FERENC: *Interdiszciplinaritás a tehetséggondozásban*
9. TURMEZEYNÉ HELLER ERIKA–MÁTH JÁNOS: *A zenei írás-olvasási képesség fejlődésének longitudinális vizsgálata 2–8. osztályosok körében*
10. HARMATINÉ OLAJOS TÍMEA–PATAKY NÓRA: *A lelki egészség személyiségdinamikai kettősségei - kihívások a tehetséggondozásban*
11. MÁTH JÁNOS: *A természettudományos oktatás válsága*
12. KISS ALBERT: *Az „esély és ösztönzés” komplex tehetségségitő modell pedagógiai kutatásának részeredményei*
13. TÖLTSZÉKI GYULÁNÉ–BANÁNÉ SZŐKE ILONA–SÓSNÉ KÁDÁR MARIANNA–KÓKAINÉ OLASZ ORSOLYA–VÍGH-NÉ LUKÁCS MÁRIA: *A tehetséggondozás gyakorlati programjai a törökszentmiklói Bethlen Gábor Református Általános Iskolában*
14. TÓTH LÁSZLÓ: *Tanulni vagy nem tanulni. Az itt a kérdés*
BAGI ISTVÁN–BÁRÁNY ZOLTÁN–LÖVEI LÁSZLÓ–SARKA FERENC–TÓTH ILONA: *Tehetséggondozás a miskolci rendészeti szakközépiskola képzési rendszerében*
KATONA ISTVÁNNÉ–SUBRT PÉTER: *Tehetséggondozás a személyiség formálásában*
15. RÉVÉSZ GYÖRGY: *Szülői szerepek a tehetséggondozásban. Korai hatások*
MOLNÁR GYÖNGYVÉR: *A képességmérés dilemmái: a diagnosztikus mérések (eDia) szerepe és helye a magyar közoktatásban*
FUSZEK CSILLA: *Hátrányos helyzetű fiatalok tehetséggondozásának elméleti problémái*
16. MIKONYA GYÖRGY: *Szemponatok a komplex tehetségfejlesztés megközelítési lehetőségeihez*
17. PÁSKUNÉ KISS JUDIT–NÓTIN ÁGNES–MEZŐ FERENC–HARMATINÉ OLAJOS TÍMEA–BÍRÓ ZSOLT–MÁNDY ZSUSZANNA: *A tehetséggondozó szolgáltatásokhoz való hozzáférés környezeti és intrapszichés tényezőinek vizsgálata*
18. FÜLÖP MÁRTA–BERKICS MIHÁLY–PINCZÉS-PRESSING ZSUSZANNA: *A verseny szerepe a versenyzők életében és az eredményes versenyzés lehetséges pszichés összetevői*
19. PÉTER-SZARKA SZILVIA–GYARMATHY ÉVA–KLEIN BALÁZS–KOVÁCS KRISTÓF–KÖVI ZSUSZANNA–MOLNÁR GYÖNGYVÉR–PÁSKUNÉ KISS JUDIT–PÁSZTOR ATTILA: *A tehetségazonosítás folyamata, mérőeszközei és eredményei a Magyar Templeton Programban*
20. RÁDI ORSOLYA MÁRTA: *Az írásbeli szövegalkotás jellemzői alsó tagozatos tanulónál – a kreatív írás mint a nyelvi-verbális tehetség azonosításának eszköze*